

25 de ani
de la înființarea specializării
Limba și literatura ucraineană
la Facultatea de Litere –
Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca

*** VOLUM ANIVERSAR ***

25 років
від заснування Відділу української мови та літератури
Філологічного факультету
Університету ім. Бабеша-Бойої, м. Клуж-Напока

*** ЮВІЛЕЙНИЙ ЗБІРНИК ***

25 years
since the Establishment of the Specialization
Ukrainian Language and Literature
at the Faculty of Letters –
Babeș-Bolyai University of Cluj-Napoca

*** ANNIVERSARY VOLUME ***

Universitatea Babeș–Bolyai din Cluj-Napoca
Facultatea de Litere
Departamentul de limbi și literaturi slave
Specializarea Limba și literatura ucraineană

***25 de ani
de la înființarea specializării
Limba și literatura ucraineană
la Facultatea de Litere –
Universitatea Babeș–Bolyai din Cluj-Napoca***

*** VOLUM ANIVERSAR ***

Editori

Ioan Herbil

Mihaela Herbil

Casa Cărții de Știință
Cluj-Napoca

Editura RCR Editorial
București

2025

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. habil. **Serhii LUCHKANYN**
Institutul de Filologie a Universității Naționale
„Taras Șevcenko”, Kiev, Ucraina

Conf. univ. dr. **Evelina BALLA**
Universitatea din Nyíregyháza, Ungaria
Universitatea Națională din Ujhorod, Ucraina

Conf. univ. dr. **Dorin-Ioan CHIRA**
Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, România

© Autorii, 2025

Redactor: **Ioan HERBIL**

Coperta: **Roxana ARDELEAN**

Tehnoredactare computerizată: **Mihaela HERBIL**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

**25 de ani de la înființarea specializării Limba și literatura ucraineană la
Facultatea de Litere - Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca :**

volum aniversar / ed.: Ioan Herbil și Mihaela Herbil ; cuv. înainte de
Ioan Herbil. - Cluj-Napoca : Casa cărții de știință ; București : R.C.R.
Editorial, 2025

Conține bibliografie

ISBN 978-606-17-2600-4

ISBN 978-606-745-181-8

I. Herbil, Ioan (ed. ; pref.)

II. Herbil, Mihaela (ed.)

811.161.2

378

Lucrare finanțată de
UNIUNEA UCRAINENILOR DIN ROMÂNIA

CUPRINS / ЗМІСТ / CONTENT

<i>Cuvânt de salut din partea Decanului Facultății de Litere, Universitatea Babeș–Bolyai din Cluj-Napoca</i>	9
<i>Cuvânt de salut din partea Președintelui Uniunii Ucrainenilor din România</i>	13
<i>Cuvânt înainte din partea Directorului Departamentului de limbi și literaturi slave</i>	19

Lingvistică / Мовознавство / Linguistics

Svitlana Shabat-Savka (Cernăuți, Ucraina), <i>Етномаркованість синтаксичної категорії спонукання: українськомовний дискурс</i>	43
Tetiana Kosmeda (Vinnyțea, Ucraina), <i>Учення про відфразеологічну деривацію: інноваційні процеси в мовленні сучасних українців</i>	54
Erzsébet Bárány, Vilmos Gazdag (Berehove, Ucraina; Nyíregyháza, Ungaria), <i>Архаїзація запозичень у закарпатських угорських та українських говорах</i>	64
Oksana Mykytyuk (Lviv, Ucraina), <i>Смислове навантаження антропоніма Тарас Шевченко в дискурсивно-текстовому просторі Дмитра Донцова</i>	76
Serhii Vakulenko (Harkiv, Ucraina), <i>Визначення знака Йосипом Кононовичем-Горбацьким (1640) і його присутні переваги супроти новітніх</i>	88
Liudmyla Shytyk (Cerkasy, Ucraina), <i>Мовні моделі приватного епістолярію (на матеріалі «Листів до Олеса Гончара», упорядник М. Степаненко)</i>	107
Ioan Herbil (Cluj-Napoca, România), <i>Sufixe arhaice -aș, -iș, -oș; -cea în antroponimia ucrainenilor maramureșeni</i>	124
Anastasiia Vehesh (Ujhorod, Ucraina), <i>Інформаційно-оцінна характеристика літературно-художніх антропонімів із роману «Музей покинутих секретів» Оксани Забужко</i>	139
Halyna Hrymashevych (Jytomyr, Ucraina), <i>Функційно-стилістичний потенціал вставних одиниць у романі Вікторії Амеліної «Дім для Дома»</i>	152

Tetiana Hutsuliak (Cernăuți, Ucraina), <i>Лексична дієслівна синоніміка української мови: питоми джерела формування та розвитку</i>	167
Kateryna Karunyk (Harkiv, Ucraina), <i>Правописні переконання Юрія Шевельова</i>	185
Cristina Silaghi (Cluj-Napoca, România), <i>Despre derivarea cu sufixe a substantivelor masculine într-un grai ucrainean din România</i>	201
Andreia Pevse, Katalina Asztalos (Berehove, Ucraina; Nyíregyháza, Ungaria), <i>Неологізми фандомного походження в українській мові як об'єкт мовознавства</i>	210
Vitaliia Papish (Ujhorod, Ucraina), <i>Прагматичний потенціал трансформованих фразеологізмів у художньому дискурсі</i>	221
Inna Horofianiuk (Vinnyța, Ucraina), <i>Етнолінгвістичне портретування традиційних страв подолян: каша</i>	239
Alla Antofiichuk (Cernăuți, Ucraina), <i>Лінгвопрагматичні особливості автобіографічного дискурсу Дмитра Загула</i>	256
Liudmyla Yuldasheva (Kiev, Ucraina), <i>Контраст як стильова домінанта художнього мовлення сучасних українських поетів</i>	270
Nikoletta Holovach (Suceava, România), <i>Румунізми в романі-панорамі Марії Матіос «Букова земля»</i>	282

Cultură și literatură / Культура й література / Culture and Literature

Mariana Lanovyk, Zoriana Lanovyk (Ternopil, Ucraina), <i>Взаємодія жанрів фольклору та літератури як історичний принцип збереження національної ідентичності</i>	295
Volodymyr Antofiichuk (Cernăuți, Ucraina), <i>Молитва як присутність: духовна драма поетичного слова Миколи Корсюка</i>	310
Snizhana Zhygun (Kiev, Ucraina), <i>Жінки зі сходу: жіноча історія часів війни у сучасній українській жіночій літературі</i>	324
Liubov Rasevych (Kamianet-Podilskyi, Ucraina), <i>Поезія в прозі Михайла Коцюбинського: ціннісний і поетикальний аспекти та вплив на сучасну літературу</i>	334
Mihaela Herbil (Cluj-Napoca, România), <i>Nikolai Gogol – la răscruce de identități</i>	349
Lidiia Kovalets (Cernăuți, Ucraina), <i>Поезія на сторінках «Української ластівки» (1933–1940) – «одинокого під Румунією українського часопису для дітей»</i>	358

Ihor Orzhytskyi (Harkiv, Ukraine), <i>Зображення України й українців у літературі Латинської Америки</i>	375
Oksana Tykhovska, Volodymyr Basarab (Ujhorod, Ukraine), <i>Відображення уявлень про час та простір у ритуалах, міфах та повір'ях українців Закарпаття</i>	386
Diana Tetean (Cluj-Napoca, România), <i>Eternitatea clipei sau puterea salvatoare a artei în povestirea Muzicantul a lui Taras Șevcenko</i>	400
Oleksandr Kordonets (Berehove, Ukraine), <i>Психологічний конфлікт між особистим і громадським у великій прозі Івана Франка та Богдана Лепкого з життя інтелігенції: типологічні аспекти</i>	409
Larysa Markuliak (Cernăuți, Ukraine), <i>Поетикальні особливості малої прози Миколи Корсюка</i>	420
Evelina Balla, Inna Kalyta (Nyíregyháza, Ungaria; Ujhorod, Ukraine), <i>Образ Угорщини в сучасній українській жіночій прозі</i>	431
Olesia Nesterenko (Kiev, Ukraine), <i>Популяризація культурної спадщини Києва у форматі лонгридів</i>	448

***Cultura limbii și dialog intercultural /
Культура мови та міжкультурний діалог /
Language Culture and Intercultural Dialogue***

Halyna Shumytska, Marian Tokar (Ujhorod, Ukraine), <i>Мовна ситуація на Закарпатті (Україна) в часи війни: стан і перспективи державної та мов національних спільнот, зокрема румунської</i>	460
Serhii Luchkanyn (Kiev, Ukraine), <i>Структуралістичні ідеї в українському та румунському теоретичному мовознавстві в XX ст.: діяхронно-компаративне дослідження</i>	477
Tetiana Bondarenko (Cerkasy, Ukraine), <i>AI-генеровані зображення для промоції української мови в соцмережах</i>	497
Taras Kremin (Kiev, Ukraine), <i>Перші 5 років діяльності першого в Україні Уповноваженого із захисту державної мови: від загроз до викликів</i>	509
Oksana Fedunovych–Shved (Cernăuți, Ukraine), <i>На уctu до Лукашевого слова: принципові засади видатного українського тлумача в доборі мовних засобів перекладу</i>	520
Iryna Potapenko (Kiev, Ukraine), <i>Cultural Heritage of the Bulgarians of Ukraine as a Component of Ukrainian culture</i>	535

Judit Bartalis (Cluj-Napoca, România), <i>Profesorul Călina Mare – ecoul clujean al spiritualității Sidoniei Nikorovyci</i>	547
--	-----

Recenzii / Рецензії / Reviews

Lidiia Kovalets (Cernăuți, Ucraina), <i>Про Ольгу Кобилянську – не за підручником</i>	558
Iosif-Cristian Pașcalău (Cluj-Napoca, România), <i>Șapte scriitori care au impus realismul psihologic în literatura ucraineană</i>	561
Mihaela Herbil (Cluj-Napoca, România), <i>Фольклор як художній код прози Михайла Гафії Трайсти</i>	566
Cristina Silaghi (Cluj-Napoca, România), <i>Despre literatura ucraineană a primei jumătăți a secolului al XIX-lea</i>	572
Ioan Herbil (Cluj-Napoca, România), <i>Din dorința arzătoare de „a fi”</i>	576

ПРО ОЛЬГУ КОБИЛЯНСЬКУ – НЕ ЗА ПІДРУЧНИКОМ

Світлана Кирилюк «Кобиланська від А до Я»,
Львів: «Видавництво Старого Лева», 2022; [2-ге вид], 2024, 72 с.

Лідія Ковалець

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, Україна,
LidijaKovalets@gmail.com

Анотація. Прорецензовано науково-популярне видання із серії дитячих "абеткових" енциклопедичних видань – книжку чернівецької дослідниці Світлани Кирилюк "Кобиланська від А до Я". Вказано на змістову специфіку праці й оригінальне художньо-естетичне трактування матеріалу. Особливу увагу приділено відображенню глибоких біографічних зв'язків О.Кобиланської з Румунією.

Ключові слова: Ольга Кобиланська, Світлана Кирилюк, "Кобиланська від А до Я", абеткові видання, Ольга Кобиланська та Румунія, популяризація класики.

Abstract. About Olha Kobylianska – Not from a Textbook. This is a review of a popular science publication from the series of children's "alphabet" encyclopedic editions – the book "Kobylianska from A to Z" by Chernivtsi researcher Svitlana Kyryliuk. The review highlights the content specificity of the work and its original artistic-aesthetic interpretation of the material. Special attention is given to the reflection of O. Kobylianska's deep biographical connections with Romania.

Keywords: Olha Kobylianska, Svitlana Kyryliuk, "Kobylianska from A to Z", alphabet editions, Olha Kobylianska and Romania, popularization of classics.

Важливі події у сфері книговидавництва завжди є запрошенням до спілкування і безпосередньо з книжками, і про книжки. Це також спроба допомогти нам усім у збагаченні нашої читацької компетенції. Для України ж сьогодні це й можливість потвердження іміджу нашої нації як такої, котра навіть на крутих віражах власної історії продукує, крім зброї, заодно й добрі книжки і тим самим через книжки, завдяки книжкам також виборює своє майбутнє.

Рецензоване науково-популярне видання, розраховане передовсім на дитячу аудиторію, вперше побачило світ, коли війна вже була в розпалі, у 2024-му воно навіть було перевидане. Його авторка Світлана Кирилюк працює в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, свого часу в рамках наукової співпраці між Україною та Румунією вона викладала українську літературу й студентам Клузького університету імені «Бабеша-Бойої», дослідженням видатної письменниці пильно займається багато років, а ще сама виступає в літературі як поетеса. Власне, нова книжка п. Світлани поповнила серію дитячих «абеткових» енциклопедичних видань,

яку досі представляли випущені цим же авторитетним видавництвом роботи про митрополита Андрея Шептицького, Григорія Сковороду, Тараса Шевченка, Івана Франка, Богдана-Ігоря Антонича. Ідея ж серії полягає в максимально чіткому й повному, а головне – цікавому і змістовному висвітленні всього, що стосується видатної людини, через короткі статті про це на певну літеру алфавіту й неодмінно цікаву візуалізацію такого матеріалу. Інакше кажучи, новий, але який оригінальний шаблон було запроваджено на противагу стандартизованим викладам у шкільних підручниках, коли відомості про знаменитість, яка любила, страждала, мала суто свої вподобання, свій чар, губляться поміж іншої інформації, а то й просто не потрапляють у поле зору авторів.

Наразі ж усе розкладено на свої «полички», все «незбите», такого не знайдеш ніде. «А» – й очам, крім гасла «Автограф», відкривається ілюстрація – фрагмент рукопису Ольги Юліанівни, а розповідь стосується особливостей автографів письменниці й того, як вона працювала, на чому, навіть чим любила писати. Виявляється, тоді в рух ішли звичайний простий олівець або ж чорне чорнило, а коли Кобилянська правила саму себе, то майже по-вчительськи застосовувався олівець червоного кольору. Що ж до паперу, то ця авторка послуговувалась окремими аркушиками в лінійку, не дотримувалась полів, «її письмо німецькою – “густе” і швидке, автоматичне, натомість тексти українською мовою мають уже інший “ритм” – літерам притаманна певна округлість і розтягненість, а також своєрідні з’єднання між собою» (с. 4). Такі графологічні тонкощі могли бути помічені тільки людиною, яка провела в товаристві автографів *своєї* письменниці багато часу й ділиться своїм розумінням із нами. Зрештою, на «А» подано й розповідь про одну з найкращих приятельок Кобилянської – художницю й етнографиню Августу Кохановську, з якою заприятимилася в Кимполунзі, і її стилізований портрет.

Так поступово, від літери до літери юний читач має змогу досягнути від початку до кінця (від А до Я) це незвичайне життя, навіть не помічаючи, що «пазлами» для створення загального, цілісного враження служать начебто розрізнені, насправді ж дуже вдумливо підібрані речі. Ми відкриваємо для себе батьків письменниці: «татка» (за словами його видатної доні, «він працював від рання до вечора, був строгий, поважний, від дітей вимагаючий» (с. 6)), матір, довідуємось про п’ятеро братів і сестру, їхні долі, нерозривно сплетені з історією Ольги, особливості домашнього укладу в Кобилянських, а ще географічні координати цього конкретного життя, яке розгорталось на терені й Південної Румунії, і в Димці, що поблизу Чернівців, і в самих Чернівцях та й не тільки, знало хатню роботу й найвищі творчі поривання, без яких нема літератури. Важливо, що ми пізнаємо обставини формування, розвитку неординарної вдачі – сильної і разом з тим дуже тонкої та тендітної,

заодно й розвиток літературного таланту, громадсько-культурних інтересів письменниці, які випереджали своє оточення на десятки літ. А ще ніби бачимо людей, приязню-товаришуванням з якими Кобилянська дорожила, відчуваємо написане цією жінкою як передумане, переболіле – і «Землю», ранні феміністичні повісті, й «Апостола черні», і твори дрібніші, але по-своєму вартісні. Ми відчуваємо час, епоху – й ту, що судилось пережити письменниці, і вже нашу, з «воєнною» міткою, їхні точки дотику. Зрештою, завдяки такій нестандартній презентації юний розум здобув можливість сприймати Кобилянську не як забронзовілу скульптуру, а як живу й непересічну особистість. Бо ж, виявляється, вона любила кататись на ковзанах, обожнювала верхову їзду й мандрівки в гори, на улюблені фільми ходила й по два-три рази, переживала закономірні «пригоди серця» і могла першою освідчитись у почуттях, кохалась у вишуканих дрібничках і мала свої персональні кулінарні рецепти. Цього ж не вчитаєш у підручнику!

Примітно, що й Румунія доволі повно та різноманітно представлена у книзі. І то не стільки через топоніми, скільки через відтворення подій зовнішнього і внутрішнього буття письменниці, із Румунією пов'язаних. Так, образ містечка Гура-Гумора творять згадки про потік Гумор і річку Молдову, зведення у 2003 році на цій батьківщині Кобилянської пам'ятника-погруддя їй. Сучава згадується, зокрема, як місце зустрічі Ольги з родиною письменника та священника Миколи Устияновича («це був перший правдивий руський дім, в який увійшли ми, діти...» (с. 50)). Кимполунг стає відчужаючим для читача через відомості про навчання тут дівчини у 4-класній німецькій «нормальній» школі й приватні уроки українською, прилучення до тамтешньої бібліотеки, перше нерозділене кохання й захоплення театром; гора Рарив, скеля Білий Камінь – як територія романтичних походів із друзями та чудових можливостей формування внутрішньої сили.

Невеликі за обсягом, але змістовні тексти, навіть дизайн сторінок (крім відсутності нумерації, вільне розташування абзаців, виокремлення кольором та натиском особливих фрагментів) різняться од підручничкового стандарту. Писання органічно й дуже естетично доповнені ілюстраціями – чи то світлинами, чи малюнками художника Івана Шкоропода, в заставках домінують елементи буковинського ткацтва, вишивки й навіть писанкарства. Так візуалізується думка, твориться щораз інша атмосфера презентації нового. Одне слово, книжка «Кобилянська від А до Я», як і кожна добра книжка, має своє оригінальне обличчя, без неї вже не уявити літературу про нашу велику крайнку.